БИБЛИОТЕКА СТРУМСКИ 2013

Защо се борим за Независима Македония

(Ив. Михайлов)

Спор не може да има, че Македония требва да бъде свободна. Всеко управление, което не отговаря на желанията на народа, върху когото се упражнява това управление - требва да бъде премахнато. В декларацията, с която се провъзгласи американската независимост през 1776 година изрично се подчертава, че народите изпълняват един свещен дълг, когато възстават срещу управления, неотговарящи на техните желания и интереси. В живота на народите и за техното правилно развитие не е достатъчно да имат само своя национална власт. През 1789 година французкия народ въстана срещу един крал и едно правителство, които беха французки. Сигурно вие сте слушали за Великата френска революция. Десетки години руския народ се бори по революционен начин срещу царизма и безправието, което той носеше със себе си. През 1923 година и българския народ прибегна към една революционна акция, за да свали правителството на Стамболийски. Навсекъде, където народите се чувствуват потиснати и незащитени в своите национални и материални интереси от дадена власт, те прибегват към легална или нелегална борба, за да провалят тая власт.

Ако това е верно за народи, които имат свои държави и чието управление изхожда от собствените им среди, какво остава за онези, над които се упражнява чужда власт? Често пъти в нашия народ се среща израза: “Къде е турския режим? Ние със свещ търсим турците!” Тези думи, които често се употребяват от нашите сънародници, не бива да се взимат в буквалния им смисъл, защото те не съдържат в себе си некаква историческа истина. С тех само се подчертава, колко по-жестоко и по-варварско е сръбското и гръцкото управление от турското, колко повече правдини и възможност за живот ние имахме под нехристиянското управление, отколкото под християнското. Но ако днес турците завладеят Македония и продължат да си служат със старите методи на управление, с които си служеха в миналото, ние пак ще почнем борбата, която я почнаха некога нашите първоучители. Защото нема по-свещено право и по-велика длъжност за народите от тая да се борят за освобождението на своето отечество и да бъдат господари на своите съдбини. Нема по-свещена длъжност и за македонците от тая да прогонят чужденците от Македония и да поемат управлението на тая страна в собствените си ръци и да осигурят свобода и благоденствие за македонското население. Правото за самоопределяне на народите - т.е. правото самия народ да определи как иска да се управлява страната му и с кога иска да живее - е свещено.

Вие помните, че една от големите причини, за да спечели Съглашението войната и четворния съюз да загуби победата, беха моралните начала, в името на които Съглашението, уж, водеше войната. В една от точките на Уилсон изрично се казваше, че народите не бива да се третират като добитък и да се прехвърлят по волята на победителя от една държава в друга. Съглашенските държави при всеки повод заявяваха, че те искат да осигурят свободата на малките народи. Малките народи не биваше да стават плячка на големите и да зависят от каприза и интересите на последните. И тези проповеди на съглашенците правеха голямо впечатление, защото всеки питаше: защо ще продължавам да се бия, когато победата на съглашението ще осигури на всеки народ свободно да изрази своята воля и когато тя ще донесе сигурност и самоуправление на всички народ? Така духовно те разколебаха своите противници, привличаха постоянно нови съюзници и спечелиха победата. Разбира се, че Съглашението не устоя на правените през войната декларации. Създадените договори от 1919 година съдържат много повече несправедливости, отколкото договорите, които са били сключвани в миналото. Но ние искахме само да изтъкнем, че съглашението си послужи с лозунги през войната, които отговаряха на желанията и на копнежа на всички народи да бъдат свободни, да бъдат осигурени в своето развитие от по-силните народи и да разполагат самостоятелно в своята родна страна.

Ние нема да спираме върху твърдението на сърби и гърци, че македонския въпрос не съществува. За да бъде верно последното, требва да не съществува недоволно македонско население и да не съществува македонска борба. А и населението в Македония е недоволно от днешния режим, който го убива и борбата в пределите на нашето отечество и по всички части на света, където македонците са намерили прибежища, се води с всички сили. Това е македонския въпрос. Отделно нещо е в какво се състои същността на този въпрос, какви са целите, която си поставят македонците в подетата от тех всенародна организационна борба. Но македонския въпрос се носи в делото, в сърцата, в мислите на всички онези, които участвуват в борбата Той се твори от тех и всеки отделен творец е олицетворение на този въпрос.

Още в началото на настоящата беседа казахме, че за всеки честен човек не може да съществува въпрос дали Македония требва да бъде свободна. В 20-ия век, когато човешкия ум е отхвърлил всеко робство и когато усилията на всички народи са насочени към създаване на все по-големи възможности за свободен, самостоятелен и спокоен живот, Македония не може и не бива да остане в робство. Не може, защото нейния народ е с ясно чувство за своето достойнство и за своите права и не бива, защото Македония е дала доказателството за своята жизнеспособност и за своето творчество в общата културна съкровищница за човечеството. Ако нейната история не притежаваше никаква друга блескава страница освен делото на Св.Св. Кирил и Методий и тя щеше да й е достатъчно да й отреди место в обществото на културните народи. На азбуката, която Македония даде, писаха своите съчинения Толстой, Достоевски и други великани на човешката мисъл; с факела на Светите солунски братя всички славянски страни напуснаха мрака и невежеството и застанаха на светлия път на прогреса и цивилизациите. И понеже македонското население има съзнание за своето минало, за своите права в настоящето и за своята роля в бъдеще, то се бори срещу похитителите на своята родина и на неговите човешки и народностни свободи.

За периода, който преживехме от неколко години насам, требва с особено задоволство да се отбележи един радостен факт: че всички организирани сили на Македония са единни. Ние не говорим в случая за онова предателство, което съществува във Виена и София и от куршумите на което погинаха скъпи македонски ратници. Предателството съществува в историята на всички народи и нашия народ не може да прави изключение от общото правило. Важно е да се подчертае друго: ако в миналото македонците беха разделени на централисти, върховисти, санданисти и пр.; ако в миналото не съществуваха почти никакви връзки, или пък съществуваха съвсем смътни, неопределени връзки между Вътрешната македонска организация и легалните организации в чужбина, днес положението е съвсем различно и то в благоприятен смисъл. В миналото добри патриоти от различни течения поставиха и преследваха различни цели. Едни се бореха за автономията на Македония, други за нейното обединение с България: едни - в периода от 1921 - 1923 год. се числиха и към

изпълнителния комитет в София, а други към федеративния; никой не знаеше какво точно се върши от нашите братя в Америка, нито пък те знаеха какво точно се върши в Македония и България. За щастие, това многоезичие и тази разпокъсаност от по-ранните десетилетия, днес не съществува. Днес всички македонски организации стоят за единен фронт. Между Вътрешната македонска революционна организация и останалите легални македонски организации съществува онова морално единство, което е допустимо от характера на съответните организации. В организациите в България, Америка и останалите части на света съществува, също така, пълно разбирателство между македонците, което ги прави братя в борбите, след като те са братя по месторождение и национална принадлежност. Но най-важното, което требва особенно да се подчертава е, че всички македонски организации имат една единствена политическа цел: те се борят за създаването на една ОБЕДИНЕНА, СВОБОДНА и НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ. И craналия напоследък в Горна Джумая Велик събор на македонската емиграция в България потвърди и с декларацията на ВМРО и с декларацията на самия събор, който се свика от името на всички македонски съюзи в България и от всички общински съвети в Петрички окръг и с телеграмата на съюза на македонската емиграция в Америка, че македонците се борят за създаването на свободна и независима македонска държава.
Гласуването на въпросната декларация за независимост на Македония предизвика дълги коментари в българския печат. Едни разбраха правилно исканията на поробена Македония и отдадоха справедливостта на гласуваната декларация, а други я намериха за нереалистична и ненавременна с оглед на развиващите се политически условия в Югославия. На вторите отговори вестник “Македония”, който защити с достойнство и правилно позициите на народната ни борба. Понеже този въпрос е от капитално значение за всички македонци - защо се борим за свободна и независима Македония ние ще се спрем тая вечер върху нещо, за да ви обясним накратко причините, които са ни накарали да издигнем именно тоя политически идеал.

Но още в първия момент, когато става дума за създаването на самостоятелна македонска държава, постави се въпроса: македонците представляват ли некаква отделна народност от останалите народности на балканския полуостров, та не искат да останат в границите на днес съществуващите балкански държави, или пък те са части от тези народности и други са причините, които са ги накарали да прегърнат този политически идеал? Ние веднага требва да отговориме, че отделна македонска националност не съществува. Македония беше населена до 1912 година с около 2,300,000 души, които по националност се разпределват както следва: българи -

1,103,311, гърци - 267,862, ромъни - 79,404, турци - 548,225, албанци - 194,195, цигани 43,370, разни - 100, 360 (статистика на професор Йордан Иванов). Значи ние македонските славяни сме българи и част от духовното цело на българската нация; турците на турската нация и пр. Всеки от нас говори езика на своята нация, българите - български, гърците - гърцки, ромуните - ромунски и пр. Но това не ни пречи да искаме създаването на самостоятелна македонска държава; това не ни пречи да говориме и за македонски народ. С понятието македонски народ ние не изразяваме некаква отделна етническа целост, некаква самостоятелна македонска националност. С това ние искаме да посочиме населението, което носи името на дадена географска област, което има един политически идеал, възприет от всички и които в процеса на самия живот са създали еднакви искания за всички. Македонски народ ние употребяваме като географическо и политическо понятие. С този термин ние определяме населението, което ще обгръща бъдещата македонска държава. Ние често сме споменавали Швейцария и Швейцарците. И там отделна швейцарска нация не съществува. Населението говори немски (в по-голямата част от държавата), френски и италиански говорят езика на държавите, които заобикалят Швейцария. Отделен швейцарски език не съществува. Вестниците се “пишат на немски, френски и италиянски”; в училищата се преподава на тези езици и пр. Но това не пречи да се говори за швейцарски народ, да съществува отделна държава и да се създава, както се е създало отдавна вече, единно гражданско съзнание за всички жители на Швейцария;

За да се разберем правилно защо македонците искат самостоятелност на своето отечество, необходимо е да хвърлим един поглед към онези години, когато се създаде вътрешната македонска революционна организация.

Известно е на всички ви, че до Берлинския договор - 1878 г. живота на Македония беше неразривно свързан с този на останалите български земи. До тогава не съществуваше македонски въпрос в днешната му форма. Съществуваше само въпрос за освобождение на македонските българи, който беше общ за всички българи. Неколко години след Берлинския договор, в Македония се развиха събития, които отделиха македонския въпрос като самостоятелен. Причините за това требва да се знаят от всички, защото те са същите причини, които наложиха и днешната македонска политическа програма.

Вие знаете, че в края на 1893 година и в началото на 1894 г. се туриха основите на Вътрешната макед. револ. организация. Основателите на тази организация, която създаде македонския въпрос, беха българи по национална принадлежност. Имайки предвид това обстоятелство всеки първоначално би помислил, че нашите първоучители са търсили политическото освобождение на Македония чрез нейното присъединение към България. И нищо странно не би имало в това. Всички общественни борби през 18 и 19 век се развиха под знака на националния принцип. Стремежът на всички народи да си създават национални държави се забелязва във всека част на света. И стремежът на всички българи да се обединят под един църковен водач е бил естествен. Но създателите на македонското революционно движение не поискаха присъединението на Македония към България, а издигнаха лозунга за извоюване на Политическа Автономия в Македония. Автономията стана знамето на поробена Македония и в нейно име македонската организация търсеше съдействието на всички националности живущи на нашето отечество. Автономията, т.е. Македония сама да се управлява, да бъде самостоятелна в своя вътрешен живот, да принадлежи на собственото си население - това беше идеалът, в името на който загинаха десетки хиляди наши сънародници.

Причините, които са наложили на нашите предшественици издигането на този политически идеал, могат да се разделят на тия категории:

1) Политически
2) Икономически
3) Чисто Вътрешни - Македонски

Политическите причини от своя страна могат да се разделят на две категории - международни и балкански. Нега разгледаме поотделно всека от тия причини.

За основателите на Вътрешната макед. револ. организация беше ясно, че Македония заема централното и най-важно место на Балканите, където се кръстоваха интересите на много велики държави. В древно време през Македония минаваше големия римски път “Виа Игнатия”; през турския режим, както и днес Македония е главния път, който съединява централна Европа с Белото и Средиземно морета. Във времето когато се създаде македонската организация, много по-рано от нея, па и до последните дни на съществуванието на Европейска Турция, последната беше обект на постоянни надпреварвания между Великите сили, всека от които се стремеше да засили своето влияние в нея и да бъде готова за последния част на “Болния човек на Европа”, както наричаха Турция тогава. Великите държави се плашеха да нарушат създаването статукво от Берлинския договор за мир, защото виждаха ясно съществуващите противоречия между тех и се страхуваха от предизвикването на конфликти. Погледа на Русия беше винаги насочен към Цариград, а Австро-Унгарската империя мислеше за Солун. Но общо и двете сметаха, което се споделяше напълно от Англия, Франция и Италия, че Турция трябва да се запази, за да се запази и Европейския мир. Върху това беха съгласни всички велики държави и затова не можеше да не се държи сметка. Основателите на македонската организация с чудна прозорливост разбраха това положение и се съобразиха с него. Издигането на некакъв лозунг с присъединение на Македония към която и да е държава щеше да срещне единодушния отпор на Великите сили и специално на оная от тех, която не можеше да допустне да й се препречва пътя към Белото море. Нуждно беше да се намери една формула за разрешението на македонския въпрос, която ще спечели симпатиите на Великите сили, или най-малко, ще парализира техното противодействие. Тази щастлива формула беше автономията. С нея македонската организация преди всичко, стъпваме на една международна юридическа база. На Македония беха обещани с чл. 23 от Берлинския договор широка административни свободи, които останата неизпълнени от турското правителство. Македония се явяваше с искането да се осигурят признатите й права, като се разширят до степен на самоуправление, защото целия до тогавашен опит доказа, че турската власт е неспособна да внесе порядък в държавата и специално в Македония. С това искане не се нарушаваше и тогавашното политическо статукво на Балканите, на което Великите сили особено много държаха. Границите на Турция се запазваха, а във вътрешния й живот чрез осъществяването на желанията на поробените би се внесло повече справедливост, свобода и равноправие. От международна гледна точка, следователно, автономията беше най-разумното и полезно искане.

1) Но това искане беше най-разумно с оглед и на оная политическа действителност, която съществуваше на Балканския полуостров. Отдавна е известно, че Македония е ябълка на раздора за балканските народи. На какво се дължи това? Никой добросъвестен човек не може да твърди, че македонското население е с разбойнически инстинкт и че то предизвиква балканските смутове. Напротив в Македония живее едно миролюбиво, напредничаво и способно население. Македонското население жадува за свобода, за да може в мир и спокойствие да се отдаде на културен живот и да твори духовни и материални ценности, не само за себе си. Но пак “Македония е ябълка на раздор”. Това показва само едно: че към Македония са насочени погледите на всички балкански държави и че всека една от тех се стреми към нейното завладяване. И понеже последното е невъзможно за никоя от тех, борбите са постоянни и изтощителни за всички.

Гърция иска владението на Македония по исторически причини. Гърците още не могат да се простят със спомените от миналото и с техната “мегали идея” за господство над всички. Те сметат, че Македония, в която живее и известна част гръцки елемент, е естествена територия на техната държава.

Сърбите се стремят към Македония по икономически причини и следвайки линията на най-слабото съпротивление. Те знаят отлично, че нито историята, нито етнографията са в техна помощ, независимо от приказките им за Душана и от уверенията им за съществуването на “прави сърби” в Македония. Последното е необходимо за да се прикрие една явно агресивна и завоевателна политика.

България смета, че има право над Македония поради грамадната част от българския елемент, който съществува там и поради онази роля, която Македония е играла в историята на българския народ, духовно и политически.

Всека от балканските държави иска Македония по свои съображения, които отричат съображенията на другите. Никоя от балканските държави не може да се наложи със сила на другите, защото фактически всека от тех е равна на другите (ние не говорим за общото народонаселение на днес съществуващите балкански държави, погълнали в себе си чужди народи и които са недоволни от наложената им тирания и се борят за своето освобождение. Говорим за истинската сила на българския, гръцки и сръбски народ на балканите, всеки един от които брои по около шест милиона души. Това е величината с която трябва да се справяме всекога, за да правим (не се чете)... Политическите граници се менят. В миналото Сърбия беше малка държавица, с два и половина милиона народонаселение. После порастна на четири, а сега на дванадесет. Но това са отделни моменти в историята на всеки народ, които постоянно се менят. Никоя балканска държава не може да владее цела Македония и те непрекъснато ще се занимават с война и с нейното разкъсване на по-големи или по-малки части.

За да се тури един път завинаги точка на това положение, за да живеят всички народи на Балканите в мир и разбирателство помежду си, нуждно е да се отнеме Македония от тех и да се остави да принадлежи на собственото ѝ население. Само това разрешение на въпроса може да задоволи всички и да внесе успокоение в Източна Европа. И това е важна причина от чисто балканско естество, която накара нашите предшественици да издигнат лозунга на автономията в Македония.

2. Кои са съображенията от економически характер, които налат запазването на Македония като самостоятелна единица?

За да се отговори на този въпрос, най-добре е да се хвърли един поглед върху картата на Македония и общо взето географическата карта на целия балкански полуостров.

Македония е една прекрасно закръглена економическа единици. “Тая географическа целост и да я немаше, требваше да се намери”, пише на едно место българския професор Йордан Иванов. Заобиколена от всекъде с венец от планини - Шар, Рила, Родопите, Пинд, Грамос, Албанските планини. Простира се покрай Белото море с чудно хубавите си пристанища Солун и Кавала; пререзва се от реки, планини и изпъстрена с обширни и плодородни полета - Македония би представлявала благословена страна за всички, ако злата орисница не беше й отредила досегашното робство и мъчение. Македония е едно географическо цело, което не може да се къса, защото това предизвиква страдание в нейния организъм и невъзможност за живот. Най-добро доказателство за това е днешното поделение на нашето отечество. Вижте какво представлява всека една от отделните части на Македония, за да разберете колко разум има в мнението ни да извоюваме нейното единство и каква прозорливост е имало е нашите предшественици, които са се борили за запазването на нейната целост.

Македония в този момент е разделена на три части - като изключим 14 села, които се намират в Албанска територия. Онази част от нея, която е в границите на гръцката република се намира в окаяно економическо положение. Известно ви е, че даже гръцките можаджири от Мала-Азия, които беха заселени в тази хубава наша страна, недоволствуваха и искаха да бъдат преместени и настанени на други места. Като изключим нежеланието на местното население да общува с тех и проявявания пълен бойкот от тамошните българи, една от пречките за исканото преместване беше липсата на възможности за живот. Всички там са осъдени и буквално гладуват, поради економическото мъртвило, което съществува в Македония под гръцка власт. Солун - едно от най-оживените пристанища в Европа през турския режим, днес едва вижда пушека на търговски параходи. И това е твърде лесно обяснимо. Представете си големия американски град Ню Йорк, който отдавна по народонаселение е надминал България и Македония взети заедно, представете си да го откъснат от американския хинтерланд с една изкуствена граница и помислете какво ще стане с него. Ню Йорк се развива с изключителна бързина само по една причина: че той е прозорец на Америка към Европа и че всичко от Америка за Европа и за западните пристанища на Южна Америка, както и обратното минава през него. Унищожи ли се това значение на Ню Йорк, от днешния световен колос ще останат само празни улици, обраснали в търне и трева. Онова, кото в голема степен стана със Солун. В случая нема некакво особено значение факта, че Солун е порастнал с народонаселение. Този растеж е изкуствен и той се дължи на десетките хиляди гръцки бежанци, които беха настанени там, след пропъждането им от Мала Азия.

Верно е, че Солун не е вече вратата на стоките от Македония и за Македония, че той не е белия дроб на Балканите, какъвто е предопределен да бъде от своето естествено географическо положение. И ако това положение продължи и за в бъдеще, той и останалите македонски градове в Македония под гръцка власт са осъдени на неизбежна икономическа смърт.

Положението на Македония под сръбска власт не е по-добро
От градове като Битоля останаха само скелети. Битоля, която беше втори търговски център на Македония след Солун през турския режим и която кипеше от економически и просветен живот, днес представлява само едно гробница. Защото той живее само с производството на околните жители и със занаята на онази част от населението, която още не го е напуснала. Охрид, Велес, Прилеп, Щип и пр. имат същата участ. Единствен град, който показва известен напредък в сравнение с онова, което той представляваше през турския режим е Скопие. Но този напредък главно се дължи на политически причини: сърбите се стремят на всека цена да дадат сръбски облик на града. Те съсредоточават в него, учреждения, казарми и голем административен персонал, с единствената цел да сърбизират града и околията и от там по-лесно да напредват към останала македонска земя. Прокараните железопътни линии в Македония под сръбска власт, също така немат економическо значение. Те са строени със стратегически цели и не допринасят нищо за економическото издигане на нашата страна. От тех имаше само един резултат, че местното население беше принудено да работи ангария и с това да изтощава още повече себе си.

Ние не говорим за онази част от Македония, която е останала в границата на българското царство, защото всеки от вас познава економическото положение. Ние сме откъснати от нашите естествени пазари и естествени пристанища. Ние само дишаме морски въздух от 40-50 клм, но не можем да слезнем към него и да използуваме неговите широки и евтини пътища.

Виждате, следователно, драги сънародници, какво значи разпокъсването на Македония, на нейния економически живот. И понеже първите апостоли на македонското освободително движение осъзнаваха ясно необходимостта от запазването на македонската териториална целост; и понеже те съзнаваха отлично, че това е невъзможно да се постигне, ако се настоява за присъединяването на Македония към която и да е балканска държава, те избраха най-правилния път и издигнаха най-разумния политически идеал - автономията на Македония.

3. Ще кажем неколко думи и върху причините от чисто македонско естество, които наложиха възприемането на тая политическа програма.

От статистиката, която дадохме в началото на настоящата беседа, вие виждате, че Македония не е населена с еднородно население, нито пък и некоя отделна народност надминава числото на останалите. Ако Балканския полуостров е жилище на много народи, Македония от своя страна е центъра, където са съсредоточени различни части от тия народи. Нема по-голема глупост от тая, казана в миналото от един сръбски учен, че на балканите нема место за короната на Симеона и за тази на Душана. Възможно е на Балканите да настане време, когато не ще има место за каквито и да е корони. Това е въпрос за далечното бъдеще. Но да се мисли, както сърбите мислят, че те ще успеят да погълнат другите народи, и да осигурят господство само за сръбската нация, то значи да се осъдят Балканите на вечни войни и кръвопролития. Истинския мир, може да настъпи само чрез честното признаване правото на всички народи да живеят свободно и да бъдат господари на своята земя. Истинското разбирателство се състои във взаимната търпимост и взаимното уважение. Най-красив пример за това дадоха македонските общественици. Те издигнаха един лозунг, който можеше и требваше да стане общ на всички националности в борбата им срещу турците. Българите от Македония не поискаха присъединението на Македония към България, за да оставят другите националности под владичеството на чужда за тех държава. Те съзнаха неудобството за другите от едно подобно разрешение на македонския въпрос, защото то можеше да удовлетвори само българския елемент и да предизвика реакция в другите, които взети заедно, не беха по-малко от нас. Обединението на всички народности беше върховна необходимост в борбите ни срещу турците, защото само в такъв случай Македония се явяваше единна пред свои и чужди и можеше да се радва на подкрепата на Балканските и други държави. Тук нема да се спираме върху причините, които предизвикаха борбите между тези народности в Македония. Знаем зародиша и подбудителите на сръбската и гръцката пропаганди в нашата родина, но не можем да отречем отговорностите, които се крият вън от тех. Официалната политика на България и делото на върховистите дадоха морално оправдание и на намесата на другите две държави. Ние искаме за сега да отхвърлим легендата, че съвместния държавен живот между българи, турци, гърци и пр. в Македония бил некаква фантазия, и че те щели да останат вечни и непримирими врагове помежду си. За опровержение на тази клевета достатъчно е да напомним събитията от първите месеци на турския хуриет - когато младотурците не беха проявили още своята истинска природа. Припомнете си оная атмосфера на търпимост и взаимно уважение между българи, турци, гърци и пр., която се създаде за краткото време на свободен живот. Във всички, като че ли настъпи съзнанието, че враждите требва да отстъпят место на мирното и културно съревнование и сътрудничество и че всеки има право да живее свободен под общото небе. А какво би било днес при една свободна и самостоятелна Македония, когато даже сърбоманите в нашата родина говорят за изхвърлянето на шумадийските цигани за самоуправление на македонците?

Автономията беше най-правилното разрешение на македонската проблема и от нейното съществуване зависеше мира и благоденствието на всички балкански народи. Нещастието на Македония са неуспеха да се осъществи тая идея, беше нещастие и за целия балкански полуостров.

Веднага се постави въпроса, тая идея - “Автономията” - успе ли да (привлече) некакъв живот в Македония и вън от нея, или пък остана само една книжна формула, която загина още при нейното създаване?

За да си отговорим правилно на тоя въпрос, достатъчно е да помислим какво беше Вътрешната македонска революционна организация. От едно секретно дружество, което обединяваше в себе си неколко даскали, ВМРО порастна до степента на държава в границите на турската империя. Следствие, от книжна формула, която се зарегистрира като идеал на секретното дружество, автономията стана знаме за цела тайна държава. Разтежа на ВМРО беше разтеж и на автономията. В нейно име организацията събираше селяни и граждани, в нейно име загинаха десетки хиляди македонски борци. Автономията стана знаме на борческа Македония и около нея се обедини нашия народ. Но не беше само това. Идеята за автономия на Македония се прегърна от много държави и обществени фактори и вън от нашата родина. Тук ние ще споменем само некои от тех:

а) В срещта станала между руския и английския държавни глави през 1908 год. В Ревал, се говори за автономия и се възприеха реформи, които неминуемо водеха към нея.

б) В тайния договор между България и Сърбия от 1912 год. Нарочно се споменава за автономия на Македония. Само ако това е невъзможно, казва се в договора, пристъпва се към дележ, съобразно известната карта, която предвижда спорни и неспорни зони за нашата страна.

в) През време на Лондонските преговори, водени между балканските съюзни държави и Турция през 1912-1913 год., Турция предложи да се създаде автономна област от Македония.

г) Много преди това английския държавник и человеколюбец Уилям Гладстон каза, че Македония требва да принадлежи на македонците.

д) В програмата на английската работническа партия се говори за автономия на Македония.

е) В устройваните митинги от социалистическите партии в странство се говореше за автономия.

ж) В програмите на некои български политически партии, като радикалната, социал-демократическата, земеделската се говореше за автономия.

з) Сръбски общественици даже, като (не се чете) и други предлагаха обща линия на действие между Сърбия и България върху същата база.

и) Българската делегация пред Парижката конференция за мир предложи да се създаде самоуправляюща се държава от разпокъсна Македония.

к) Италианската делегация, в същата конференция, предложи оформянето на Македония под сръбска власт в автономна област.

Идеята за автономия на Македония следователно, не беше фантазия на македонската интелигенция. Тя бе една реална програма, зад която застана цел народ и която намери подкрепа във всички разумни хора. И ако нейното осъществяване се осуети в миналото, то се дължи на погрешността на начертания политически път и на други обстоятелства. Чужди интереси и наши грешки станаха причина за днешните нещастия на Македония. Ние нема да се спираме обширно върху този въпрос, въпреки, че той е един от най-благородните и най-поучителни за разглеждане. Но макар и накратко, ние сме длъжни да кажем целата истина по него. А тя е следната:

а) Виновници за разкъсване на Македония са, преди всичко балканските държавници, които никога не са работили искрено за нейната автономия. Най-ярко доказателство за това е Първата балканска война. Когато територията на Европейска Турция се намираше в съюзнически ръце и когато Турция предлагаше автономия в Лондон, никой не се спре сериозно върху това предложение, а всеки мислеше да откъсне по-голема част за себе си.

б) Виновници за днешните ни нещастия сме и ние македонците. Онези от нас, които подържаха върховизма в миналото и игнорираха идеалите на самото население, те фактически работеха за разпокъсването, а от там за поробването на Македония. Станалите събития от 1912 год. насам са най-ярко доказателство за това.

Ние не забравяме отговорността на некои от Великите сили, но тая отговорност лежеше главно до 1912 год. От тая дата разрешението на македонския въпрос остана в ръцете на съюзниците и техното единство и лоялно отнасяне към Автономията, щеше да я наложи на всички. За нещастие това не се направи, с което не се направи нищо и за окончателното умиротворение на Балканския полуостров.

И ето ни отново разпръснати синове на нашето отечество, борбата за спасяването на което ни наложи нашата чест и нашата човешка длъжност. От всички страни македонците се обединяват в името на един идеал: Свободна и независима Македония.

Има ли драги сънародници, некакво противоречие между онова, за което македонците се бореха в миналото и онуй, за което работим днес? Ние решително заявяваме, че разлика нема и че идеалът е един и същи. И когато некои български общественици ни обвиняват, че ние сме издигнали ненавременно искането за независима Македония; те това го правят или от недоглеждане, или от невежество, или от заинтересованост. Преди всичко длъжни сме да подчертаем, че принципа за независимост на Македония не е повдигнат за първи път в Горна Джумая. Великия събор само всенародно потвърди този принцип. А отдавна той е залегнал в уставите на всички македонски организации. В устава на ВМРО изрично е подчертано, че тя се бори за политическата автономия на целокупна Македония, т.е. за нейната независимост. В устава на Съюза на македонските братства в България се казва, че той работи по легален път за образуване от Македония, във войните исторически и економически граници, на една независима държава, с пълни и равни права за народите, които я населяват. Същото е с уставите на емиграцията в Америка и на останалите македонски организации.

А защо требва да се борим за независимост на Македония? Отговор на този въпрос дават всички съображения, които се изтъкнаха до сега, за да разберем защо нашите предшественици възприеха идеята за автономия. Разлика в искането в миналото и за нашето искане нема. Когато македонците работеха и умираха за автономията, те вършеха това за създаване на една самоуправляваща се и единна Македония, която по пътя на еволюцията щеше да стигне до пълната си независимост. Важното беше Македония да принадлежи на македонците, онова, което важи и днес.

Днес не говорим за автономия, защото Македония е разпокъсана на неколко части. Ако Югославия се преустрои на федеративни начала и ако нашите сънародници успеят да се оформят в самоуправляваща се единица в границите на федеративната държава, нещо, което требва да се желае - това още не значи, че македонският въпрос в целост е разрешен. Защото въпроса за Македония не е само въпрос за Скопие и Битоля. Той е еднакво въпрос за Солун, Кавала и Петричкия окръг. Той е въпрос за обединението на целата македонска земя, което може да стане само в една свободна и самостоятелна държава. Македонския въпрос не може да служи като инструмент за закрепването и заякването на една балканска държава - в случая Югославия, защото това не носи мир в Юго-източна Европа. Македонския въпрос требва да получи окончателно разрешние, а чрез него и балканската проблема да се освободи от най-болезнената си рана. Това може да стане само чрез свободата, обединението и независимостта на Македония, която в такъв случай принадлежи еднакво на себе си, както и на другите и ще послужи като елемент на съединение на всички балкански народи под покрива на един общ държавен федеративен съюз.

Хора, които съзнават липсата на разлика между идеала на настоящето и идеала на миналото, често пъти ни питат: не сметате ли, че новите времена и новото политическо статукво на Балканския полуостров създадоха и нови условия, които ни налагат нови политически задачи. Ние отговаряме: новото политическо статукво донесе по-големи размирия в юго-источна Европа от онези, които съществува през турския режим. Тия размирия требва да се премахнат. Новото време с нищо не измени силата на онези причини, които наложиха възприемането на автономния принцип в миналото. Между тогавашното време и сегашното има само една разлика. Верно е, че международните условия, които налагаха възприемането на автономната идея - първата причина от международен характер, която изтъкнахме в настоящата си беседа, не съществува в същата й форма. Но още по-верно е, че днес Великите сили са убедени в нестабилността на днешното политическо положение на Балканите. Коя от Великите сили, освен Франция в настояще време, държи за ненарушимостта на договорите за мир от 1919 год. Италия е за техната ревизия. Германия и Русия са против тех, а единствена Англия - като изключим Франция - в собствен интерес и главно по съображения за запазване на мира, държи за договорите. Но ревизията ще се наложи, като историческа необходимост и наш дълг е да знаем какво искаме за Македония, когато ще дойде този исторически ден. Друго искане, освен нейната независимост, не може и не бива да съществува. По този въпрос всички македонци требва да бъдат обединени и всички приятели на правдата и свободата требва да работят за неговото осъществяване.

Питат ни още: има ли Македония условия да съществува като самостоятелна държава? - Ако е въпрос за икономически условия, ние говорихме за тех по-рано. Ако е въпрос за големината на нейната територия, позволете да ви дадем следното сравнение: Македония, която има около 65,000 кв. км. пространство, е по-голема от осем държави в Европа: Белгия (30,444), Холандия (34,251), Дания (43,016), Швейцария (41,298), Естония (47,550), Естония (47,550) Литва (52 810), Албания (28000), Люксембург (2586). Тя е еднакво голема с Летовия и Гърция от преди войната. Броя на населението в Македония надминава този в Албания, Литва, Летония, Естония, Люксембург и е почти еднакъв с този в Норвегия. Македония ще бъде прекрасна самостоятелна държава, с чудни природни богатства и с един редък морски бряг, който я съединява с големи и световни търговски пътища.

Ето, драги сънародници, в кратце съображенията, които ни карат да се борим за свободата и независимостта на Македония. Тая политическа програма требва да стане единна за всички и никаква сила, никакво чуждо (не се чете), да не бъде в състояние да ни отклони от нея. Всички требва да помним грешките от миналото и вървейки в тържеството на правдата, в непоколебимият дух на нашият народ и в неговата чудна готовност да даде най-скъпи жертви в името на своето освобождение, нека всички продължим борбата. От нея зависи омиротворяването на всички балкански народи, единствено от нея зависи свободата и независимостта на Македония.

ЗАЩО СЕ БОРИМЪ ЗА НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ ?

Споръ не може да има, че Македония трѣбва да бъде свободна. Всѣко управление, което не отговаря на желанията на народа, върху когото се упражнява това управление – трѣбва да бъде премахнато. Въ декларацията, съ която се провъзгласи американската независимость презъ 1876 година изрично се подчертава, че народитѣ изпълняватъ единъ свещенъ дългъ, когато въставатъ срещу управления, неотговорящи на тѣхнитѣ желания и интереси. Въ живота на народитѣ и е за тѣхното правилно развитие не е достатъчно да иматъ само своя, национална, власть. Презъ 1789 година французкия народъ въстана срещу единъ краль и едно правителство, които бѣха френцуски. Сигурно вие сте слушали за Великата френска революция. Десетки години руския народъ се бори по революционенъ начинъ срещу царизма и безправието, което той носеше съ себе си. Презъ 1923 година и българския народъ прибѣгна къмъ една революционна акция, за да свали правителството на Стамболийски. Навсѣкжде, кждето народитѣ се чувствуватъ потиснати и незащитени въ своитѣ национални и материални интереси отъ дадена власть, тѣ прибегватъ къмъ легална или нелегална борба, за да премахнатъ тая власть.

Ако това е вѣрно за народи, които иматъ свои държави и чието управление изхожда отъ собственитѣ имъ среди, какво остава за онези, надъ които се упражнява чужда власть ? Често пъти въ нашия народъ се среща израза: "Кжде е турския режимъ?Ние съ свещъ търсимъ турцитѣ". Тези думи, които често се употребяватъ отъ нашитѣ сънародници, не трѣбва да се взиматъ въ буквалния имъ смисълъ, защото тѣ не съдържатъ въ себе си нѣкаква историческа истина. Съ тѣхъ само се подчертава, колко по-жестоко и по-варварско е сръбското и гръцко управление отъ турското, колко повече правдини и и възможность за животъ ние имахме подъ нехристиянското управление, отколкото подъ християнското. Но ако днесъ турцитѣ завладеятъ Македония и продължатъ да си служатъ съ старитѣ методи на управление, съ които си служеха въ миналото, ние пакъ ще почнемъ борбата, която я почнаха нѣкога нашитѣ първоучители. Защото нѣма по-свещено право и по-голяма длъжность за народитѣ отъ тая да се борятъ за освобождението на своето отечество и да бъдатъ господари на своята сждбина. Нѣма по-свещена длъжность и за македонцитѣ отъ тая да про-

A4

гонятъ чужденцитѣ отъ Македония и да поематъ управлението на тая страна въ собственитѣ си рѫце и да осигурятъ свобода и благоденствие за македонското население. Правото за самоопредѣление на народитѣ – т.е. правото самия народъ да определи какъ иска да се управлява страната му и съ кого иска да живѣе – е свещено. Вие помните, че една отъ голѣмитѣ причини, за да спечели съглашението войната и четворния съюзъ да загуби побѣдата, бѣха моралнитѣ начала, въ името на които съглашението, уже, водеше войната. Въ една отъ точкитѣ на Уилсонъ изрично се казваше, че народитѣ не бива да се третиратъ като добитъкъ и да се прѣхвърлятъ по волята на победителя отъ една държава въ друга. Съглашенскитѣ държави при всѣки поводъ заявяваха, че тѣ искатъ да осигурятъ свободата на малкитѣ народи. Малкитѣ народи не бивеше да ставатъ плячка на голѣмитѣ и да зависятъ отъ каприза и интереситѣ на последнитѣ. И тѣзи проповеди на съглашенцитѣ правеха голѣмо впечатление, защото всѣки се питаше: защо ще продължавамъ да се бия, когато победата на съглашението ще осигури на всѣки народъ свободно да изрази своята воля и когато тя ще донесе сигурность и самоуправление за всички народи? Това духовно тѣ разколебаха своитѣ противници, привличаха постоянно нови съюзници и спечелиха победата. Разбира се, че съглашението не устоя на правенитѣ презъ войната декларации. Създаденитѣ договори отъ 1919 година съдържатъ много повече несправедливости, отколкото договоритѣ, които сѫ били сключвани въ миналото. Но ние искаме само да изтъкнемъ, че съглашението си послужи съ лозунги презъ войната, които отговаряха на желанията и на копнежа въ всички народи да бѫдатъ свободни, да бѫдатъ осигурени въ своето развитие отъ по-силнитѣ народи и да разполагатъ самостоятелно въ своята родна страна.

Ние нѣма да спираме върху твърдението на сърби и гърци, че македонския въпросъ не сѫществува. За да бѫде вѣрно последнето, трѣбва да не сѫществува недоволно македонско население и да не сѫществува македонска борба. А и населението въ Македония е недоволно отъ днешния режимъ, който го убива и борбата въ предѣлитѣ на неговото отечество и по всички части на свѣта, кѫдето македонцитѣ сѫ намерили прибежище, се води съ всички сили. Това е Македонския въпросъ. Очевидно нѣщо е въ какво се състои сѫщностьта на този въпросъ, какви сѫ целитѣ, които си поставятъ македонцитѣ.

8

A4

въ полетата отъ тѣхъ всенародна организационна борба. Но македонския въпросъ се носи въ делото, въ сърдцата, въ мислитѣ на всички онези, които участвуватъ въ борбата. Той се твори отъ тѣхъ и всѣки отдѣленъ творецъ е олицетворение на този въпросъ.

Още въ началото на настоящата беседа казахме, че за всѣки честенъ човѣкъ не може да съществува въпросъ дали Македония трѣбва да бъде свободна. Въ 20-и вѣкъ, когато човѣшкия умъ е отхвърлилъ всѣко робство и когато усилията на всички народи сѫ насочени къмъ създаване на все по-голѣми възможности за свободенъ, самостоятеленъ и спокоенъ животъ, Македония не може и не бива да остане въ робство. Не може, защото нейния народъ е съ ясно чувство за своето достойнство и за своитѣ права и не бива, защото Македония е дала доказателство за своята жизнеспособность и за своето творчество въ общата културна съкровищница на човѣчеството. Ако нейната история не посочваше никаква друга блѣскава страница, освенъ делото на Св. Св. Кирилъ и Методий, тя е достатъчно да ѝ отреди мѣсто въ семейството на културнитѣ народи. На азбуката, която Македония даде писаха своитѣ съчинения Толстой, Достоевски и други великани на човѣшката мисъль; съ факела на Свѣтитѣ солунски братя всички славянски страни напуснаха мрака на невежеството и настѫпиха на свѣтлия пѫть на прогресъ и цивилизацията. И понеже македонското население има съзнанието на своето минало, на своитѣ права на настоящето и на своята роль въ бѫдеще, то се бори срещу похитителитѣ на своята родина и на неговитѣ човѣшки и народностни свободи.

Въ периода, който прѣживѣхме отъ нѣколко години насамъ, трѣбва съ особено задоволство да се отбѣлѣжи единъ радостенъ фактъ: че всички организирани сили на Македония сѫ единни. Ние не говоримъ въ случая за онова предателство, което сѫществува въ Виена и София и отъ куршумитѣ на което загинаха смѣли македонски ратници. Предателството сѫществува въ историята на всички народи и нашия народъ не може да прави изключение отъ общото правило. Важно е да се подчертае другото, че мнозинството македонцитѣ бѣха разпилѣни на [illegible]

9

A4

трудности, вътрешности, [illegible] и пр. тъкмо въ миналото не сѫществуваха почти никакви връзки, или пъкъ сѫществуваха отдѣлни случаи и неспоразумения, връзки между Вѫтрешната македонска организация и другитѣ организации въ чужбина. Днесъ ~~[illegible]~~ е съвсѣмъ различно и то въ благоприятенъ смисълъ. Въ миналото добри патриоти отъ различни течения постъпиха и преслѣдваха различни цели. Едни се бореха за автономията на Македония, други за нейното обединение съ България – въ периода отъ 1921 - 1923 год. се числѣха къмъ комунистическия комитетъ въ София, а други къмъ федералистическия, не знаеха какво точно се върши отъ нашитѣ братя въ Америка, както пъкъ тѣ знаеха какво точно се върши въ Македония и България.. Въ дѣйствие, това многообещание и тази разпокъсаность отъ по-ранитѣ десетилетия, днесъ не сѫществува. Днесъ всички македонски организации стоятъ на единъ фронтъ.. И Вѫтрешната македонска революционна организация и останалитѣ легални македонски организации сѫществува онова морално единство, което е допустимо отъ характера на съответнитѣ организации. Въ организациитѣ въ България, Америка и останалитѣ части на свѣта сѫществува, само тъй, както разбирателството между македонцитѣ, което ги прави братя въ борбата, следъ като тѣ сѫ братя по мѣсторождение и македонска принадлежность. Но най-важното, което трѣбва особено да се подчертае е, че всички македонски организации иматъ една единствена политическа цель: тѣ се борятъ за създаването на една ОБЕДИНЕНА, СВОБОДНА и НЕЗАВИСИМА МАКЕДОНИЯ. И станалия [illegible] [illegible] въ Горна-Джумая Великъ съборъ на македонскитѣ емиграции въ България потвърди и съ декларацията на ВМРО и съ декларацията на самия съборъ, който се свика отъ името на всички македонски съюзи въ България и отъ всички общински съвети въ Петричкия окрѫгъ и съ телеграмата на съюза на македонскитѣ емиграции въ Америка, че македонцитѣ се борятъ за създаването на свободна и независима македонска държава.

Гласуването на упоменатата декларация за независимость на Македония предизвика други коментарии въ българския печатъ. Едни го разбраха неправилно искането за свободна Македония и отдѣлна сърбска [illegible] на гласуваната декларация, а други и намѣриха за [illegible]

[illegible]

съучастника и довѣрѣвания съ огледъ на развиващитѣ се развиващитѣ се политически условия въ Югославия. На втората отговори вестникъ "Македония", който защити съ достойнство и правилно позицийтѣ на народната ни борба. Понеже този въпросъ е отъ капитално значение за всички македонци – защо се боримъ за свободна и независима Македония – ние ще се спремъ тая вечерь върху него, за да ви обяснимъ накратко причинитѣ, които сѫ ни накарали да издигнемъ именно тоя политически идеалъ.

Но още въ първия моментъ, когато стане дума за създаването на самостоятелна македонска държава, поставя се въпросътъ: македонцитѣ представляватъ ли нѣкаква отдѣлна народность отъ останалитѣ народности на Балканския полуостровъ, та не искатъ да останатъ въ границитѣ на днесь сѫществуващитѣ балкански държави, или пъкъ тѣ сѫ частъ отъ тѣзи народности и други сѫ причинитѣ, които сѫ ги накарали да прегърнатъ тоя политически идеалъ? Ние веднага трѣбва да отговоримъ, че отдѣлна македонска националность не сѫществува. Македония бѣше населена до 1912 година съ около 2,300,000 души, които по националность принадлежность се разпредѣлятъ както слѣдва: българи – 1,103,311; гърци – 267,862; ромъни – 79,401; турци 548,225; албанци – 194,195; цигани 43,370; евреи – 67,360 /статистика на професоръ Йорданъ Ивановъ/. Значи, че македонскитѣ славяни сѫ българи и частъ отъ духовното цѣло на българската нация; турцитѣ на турската нация и пр. Всѣки отъ тѣхъ говори всѣки на своя си езикъ – българитѣ – български, гърцитѣ – гръцки, ромънитѣ – ромънски и др. Но това не ни пречи да искаме създаването на самостоятелна македонска държава; това не ни пречи да говоримъ и за македонски народъ. Съ понятието македонски народъ ние не разбираме нѣкаква отдѣлна етническа цѣлость, нѣкаква самостоятелна македонска националность. Съ него ние искаме да посочимъ на населението, което носи името на дадена географическа область, което има единъ политически идеалъ, възприетъ отъ всички и което има единъ политически идеалъ, възприетъ отъ всички и което въ процеса на самия животъ е създало единни желания въ всички. Македонски народъ ние употрѣбяваме като географическо и политическо понятие. Съ тоя терминъ ние опредѣляме населението, което ще обгръща бѫдещата македонска държава. Ние често сме слушали на

Швейцария и швейцарцитѣ. И такъ отдѣлна швейцарска нация не сѫществува. Населението говори немски /въ по-голѣмата часть отъ държавата/, френски и италиански говорятъ езика на държавитѣ, които заобикалятъ Швейцария. Отдѣленъ швейцарски езикъ не сѫществува. Вѣстницитѣ се пишатъ на немски, френски и италиански; въ училищата се преподава на тѣзи езици и пр. Но това не пречи да се говори за швейцарски народъ, да сѫществува отдѣлна държава и да се създава, както се е създало отдавна вече, единно гражданско съзнание въ всички жители на Швейцария.

За да се разберемъ правилно защо македонцитѣ искатъ самостоятелность на своето отечество, необходимо е да хвърлимъ единъ погледъ къмъ онѣзи години, когато се създаде вътрешната македонска революционна организация.

Известно е на всички ви, че до Берлинския договоръ - 1878 г. живота на Македония бѣше неразривно свързанъ съ този на останалитѣ български земи. До тогава не сѫществуваше македонски въпросъ въ днешната му форма. Сѫществуваше само въпросъ за освобождение на македонскитѣ българи, който бѣше общъ за всички българи. Нѣколко години следъ Берлинския договоръ, въ Македония се развиха събития, които отдѣлиха македонския въпросъ като самостоятеленъ. Причинитѣ за това трѣбва да се знаятъ отъ всички, защото тѣ сж сжщитѣ причини, които наложиха и днешната македонска политическа програма.

Вие знаете, че въ края на 1893 година и въ началото на 1894г се туриха основитѣ на Вътрешната макед. револ. организация. Основателитѣ на тази организация, която създаде македонския въпросъ, бѣха българи по национална принадлежность. Имайки предвидъ това обстоятелство всѣки първоначално би помислилъ, че нашитѣ първоучители сж търсили политическото освобождение на Македония чрезъ нейното присъединяване къмъ България. И нищо странно не би имало въ това. Всички обществени борби презъ 18 и 19 вѣкъ се развиха подъ знака на националния принципъ. Стремежътъ на всички народи да си създадатъ национални държави се забелязваше въ всѣка часть на свѣта. И стремежътъ на всички българи да се обединятъ подъ единъ държавенъ покривъ - би бѣ естественъ. Но създателитѣ на македонското революционно движение не поискаха присъединението на Македония къмъ България, а предлагаха лозунга за извоюване на ПОЛИТИЧЕСКА АВТОНОМИЯ въ Македония. Автономията стана знамето на поробена Македония и въ нейно име македонската организация търсеше съдействието на всички националности живущи въ нашето отечество. Автономията, т.е. Македония сама да се управлява, да бѫде самостоятелна въ своя вътрешенъ животъ, да принадлежи на собственото си население – това бѣше идеалътъ, въ името на който загинаха десетки хиляди наши сънародници.

Причинитѣ, които сѫ наложили на нашитѣ предшественици издигането на този политически идеалъ, могатъ да се раздѣлятъ на три категории:

1/ПОЛИТИЧЕСКИ;
2/ИКОНОМИЧЕСКИ;
3/ЧИСТО ВЪТРЕШНИ – МАКЕДОНСКИ.

Политическитѣ причини отъ своя страна могатъ да се раздѣлятъ на двѣ категории – международни и балкански. Нека разгледаме поотдѣлно всѣка отъ тия причини.

а/За основателитѣ на Вътрешната макед. револ. организация бѣше ясно, че Македония заема централното и най-важно мѣсто на Балканитѣ, кѫдето се кръстосваха интереситѣ на много велики държави. Въ древно врѣме презъ Македония минаваше голѣмия римски пѫть "Виа Игнатия"; презъ турски режимъ, както и днесъ Македония е главния пѫть, който съединява Централна Европа съ Бѣлото и Средиземно морета. Въ врѣмето когато се създаде македонската организация, много по-рано отъ нея, пъкъ и до последнитѣ дни отъ сѫществуването на Европейска Турция, последната бѣше обектъ на постоянни надпревари между Великитѣ сили, всѣка отъ които се стремеше да засили своето влияние въ нея и да бѫде готова за последния часъ на "болния човѣкъ" въ Европа, както наричаха Турция тогава. Великитѣ държави се пазеха да нарушаватъ създаденото статукво съ Берлинския договоръ за миръ, защото виждаха ясно сѫществуващитѣ противоречия между тѣхъ и се страхуваха отъ предизвикването на европейски конфликтъ. Погледа на Русия бѣше винаги соченъ къмъ Цариградъ, а Австро-Унгарската империя мислеше за Солунъ. Но общо и двѣтѣ смятаха, което се споделяше напълно отъ Англия, Франция и Италия, че Турция трѣбва да се запази, за да се запази и Европейския миръ. Върху това бѣха съгласни всички велики държави и за това не можеше да не се държи смѣтка. Основателитѣ на македонската организация съ чудна прозорливость разбраха това положение и се съобразиха съ него. Издигането на нѣкакъвъ лозунгъ за присъединение на Македония къмъ която и да е балканска държава щѣше да срещне единодушния отпоръ на Великитѣ сили и специално на оная отъ тѣхъ, която не можеше да допустне да ѝ се препречва пътя къмъ Бѣлото море. Нуждно бѣше да се намѣри една формула за разрешението на македонския въпросъ, която ще спечели симпатиитѣ на Великитѣ сили, или най-малко, ще парализира тѣхното противодействие. Тази щастлива формула бѣше автономията. Съ нея македонската организация, преди всичко, стъпваше на една международна юридическа база. На Македония бѣха обещани съ чл. 23 отъ Берлинския договоръ широки административни свободи, които останаха неизпълнени отъ турското правителство. Македония се явяваше съ искането да се осигурятъ признатитѣ ѝ права, като се разширятъ по степенъ на самоуправление, защото цѣлия до тогавашенъ опитъ доказва, че турската власть е неспособна да внесе порядъкъ въ държавата и специално въ Македония. Съ това искане не се нарушаваше и тогавашното политическо статукво на Балканитѣ, на което Великитѣ сили особено много държеха. Границитѣ на Турция се запазваха, а въ вътрешния ѝ животъ – чрезъ осъществяването на желанията на поробенитѣ – би се внесло повече справедливость, свобода и равноправие. Отъ международна гледна точка, следователно, автономията бѣше най-разумното и полезно искане.

б/ Но това искане бѣше най-разумно въ огледъ и на оная политическа действителность, която съществуваше на Балканския полуостровъ. Отдавна е известно, че "Македония е ябълка на раздоръ за балканскитѣ народи". На какво се дължи това ? Никой добросъвестенъ човѣкъ не може да твърди, че македонското население е съ разбойнически наклонности и че то предизвиква балканскитѣ смутове. Напротивъ, въ Македония живѣе едно миролюбиво, напредничаво и способно население. Македонското население жадува за свобода, за да може въ миръ и спокойствие да се отдаде на културенъ животъ и да твори духовни и материялни ценности, не само за себе си. Но пакъ "Македония е ябълка на раздоръ". Това показва само едно: че къмъ Македония сѫ насочени погледитѣ на всички балкански държави и че всѣка една отъ тѣхъ се стреми къмъ нейното завладяване. И понеже последното е невъзможно за никоя отъ тѣхъ, борбитѣ сѫ постоянни и изтощителни за всички.

Гърция иска владѣнието на Македония по исторически причини. Гърцитѣ още не могатъ да се простятъ съ спомenитѣ отъ миналото и съ тѣхната "мегали идея" за господство надъ всички. Тѣ смѣтатъ, че Македония, въ която живѣе и известна часть гръцки елементъ, е естествена територия на тѣхната държава.

Сърбитѣ се стремятъ къмъ Македония по икономически причини и следвайки "линията на най-слабото съпротивление". Тѣ знаятъ отлично, че нито историцитѣ, нито етнографитѣ сѫ въ тѣхна помощь, независимо отъ приказкитѣ имъ за Душана и отъ увѣрението имъ за сѫществуването на "прави сърби" въ Македония. Последното е необходимо за да се прикрие [illegible] явно агресивна и завоевателна политика.

България смѣта, че има право надъ Македония поради грамадната часть отъ българския елементъ, който сѫществува тамъ и поради онази роля, която Македония е играла въ историята на българския народъ – духовни и политически.

Всѣка отъ балканскитѣ държави иска Македония по свои съображения, които отричатъ съображенията на другитѣ. Никоя отъ балканскитѣ държави не може да се наложи съ сила на другитѣ, защото фактически всѣка отъ тѣхъ е равна на другитѣ /ние не говоримъ за общото народонаселение на днесь сѫществуващитѣ балкански държави, поглъщали въ себе си чужди народи и които сѫ недоволни отъ наложената имъ тирания / и се борятъ за своето освобождение. Говоримъ за истинската сила на българския, гръцки и сръбски народъ на Балканитѣ, всѣки единъ отъ които брои по около шесть милиона души. Това е величината, съ която трѣбва да се справяме всѣкога, за да правимъ правилни заклѣчения. Политическитѣ граници се менятъ. Въ миналото Сърбия бѣше малка държавица, съ два и половина милиона народонаселение. После порастна на четири, а сега на дванадесеть. Но това сж отдѣлни моменти въ историята на всѣки народъ, които постоянно се менятъ. Никоя балканска държава не може да владѣе цѣла Македония и тѣ непрекъснато ще се занимаватъ съ войни и съ нейното разкъсване на по-голѣми или по-малки части.

За да се тури единъ пѫть за винаги точка на това положение; за да живѣятъ всички народи на Балканитѣ въ миръ и разбирателство по между си, нуждно е да се отнеме Македония отъ тѣхъ или да се остави да принадлежи на собственото ѝ население. Само това разрешение на въпроса може да задоволи всички и да внесе успокоение въ източна Европа. И това е важна причина отъ чисто балканско естество, което накара нашитѣ предшественици да издигнатъ лозунга на автономията на Македония.

2. Кои сж съображенията отъ икономически характеръ, които налагатъ обособяването на Македония като самостоятелна единица ?

За да се отговори на този въпросъ, най-добре е да се хвърли единъ погледъ върху картата на Македония и общо върху географическата карта на цѣлия балкански полуостровъ.

Македония е една прѣкрасно закрѫглена икономическа единица. "Тая географическа новость и да нѣмаше име, трѣбваше да ѝ се измисли" - казва на едно мѣсто българския професоръ Йорданъ Ивановъ. Заобиколена отъ всѣкѫде съ вѣнецъ отъ планини - Шаръ, Рила, Родопитѣ, Пиндъ, Грамосъ, Албанскитѣ планини; простряла се покрай Бѣлото море съ чудно хубавитѣ си пристанища Солунъ и Кавала; прорѣзана съ рѣки, планини и изпъстрена съ обширни и плодородни полета - Македония би представлявала благословена страна за всички, ако злата орисница не бѣше ѝ отредила досегашното робство и мѫчение. Македония е едно географическо цѣло, което не може да се къса, защото това предизвиква страдание въ цѣлия организъмъ и невъзможность за животъ. Най-добро доказателство -- това е днешното раздѣление на нашето отечество. Вижте какво представлява всѣка една отъ отдѣлнитѣ части на Македония, за да разберете колко разумъ има въ желанието ни да възсъздадемъ нейното единство и каква прозорливость е имало въ нашитѣ предшественици.

които сѫ се борили за запазването на нейната цѣлость.

Македония въ този моментъ е раздѣлена на три части - като изключимъ 14 села, които се намиратъ въ Албанска територия. Онази часть отъ нея, която е въ границитѣ на гръцката република, се намира въ окаянно икономическо положение. Известно ви е, че даже гръцкитѣ мохаджири отъ Мала-Азия, които бѣха заселени въ тази хубава наша страна, недоволствуваха и искаха да бѫдатъ премѣстени и настанени въ други мѣста. Като изключимъ нежеланието на мѣстното население да общува съ тѣхъ и провъзгласения пъленъ бойкотъ отъ тамошнитѣ българи, една отъ причинитѣ за исканото премѣстване бѣше липсата на възможности за животъ. Всички тѣ сѫ осѫдени на буквално гладуване, поради икономическото мъртвило, което сѫществува въ Македония подъ гръцка власть. Солунъ - едно отъ най-оживенитѣ пристанища въ Европа презъ турския режимъ, днесь едва вижда пушекъ на търговски параходи. И това е твърде лесно обяснимо. Представете си голѣмия американски градъ Ню-Йоркъ, който отдавна по народонаселение е надминалъ България и Македония, ~~взети~~ заедно - представете си го откъснатъ отъ американския хинтерландъ съ една изкуствена граница - и помислете какво ще стане съ него. Ню-Йоркъ се развива съ невѣроятна бързина само по една причина: че той е прозорецъ на Америка къмъ Европа и че всичко отъ Америка за Европа и за западнитѣ пристанища на Южна Америка, както и обратното минава презъ него. Унищожи ли се това значение на Ню-Йоркъ, отъ днешния свѣтовенъ колосъ ще останатъ само празни улици, обрасли въ тръне и трева. Онова, което въ голѣма степень стана съ Солунъ. Въ случая нѣма никакво особено значение факта, че Солунъ е порасналъ съ народонаселение. Този растежъ е изкуственъ и той се дължи на десеткитѣ хиляди гръцки бѣжанци, които бѣха настанени тамъ, следъ прогонването имъ отъ Мала-Азия. Вѣрно е, че Солунъ не е вече вратата на стокитѣ отъ Македония и за Македония, а той не е бѣлия дробъ на Балканитѣ, какъвто е предопредѣленъ да бѫде отъ своето естествено географическо положение. И ако това положение продължи и за въ бѫдеще, той и останалитѣ македонски градове въ Македония подъ гръцка власть сѫ осѫдени на неминуема икономическа смърть.

34

11

Положението на Македония подъ сръбска власть не е по-добро. Отъ градове като Битоли останаха само скелети. Битоли, който бѣше втори търговски центъръ на Македония следъ Солунъ презъ турския режимъ и който кипеше отъ икономически и просвѣтенъ животъ, днесъ представлява само една гробница. Защото той живѣе само съ производството на околнитѣ жители и съ земята на оная часть отъ населението, която още не го е напуснала. Охридъ, Велесъ, Прилепъ, Щипъ и др. иматъ сѫщата участь. Единственъ градъ, който показва известенъ напредъкъ въ сравнение съ онова, което той представляваше презъ турския режимъ, е Скопие. Но този напредъкъ главно се дължи на политически причини: сърбитѣ се стремятъ на всѣка цена да дадатъ сръбски обликъ на града. Тѣ съсредоточаватъ въ него учреждения, казарми и голѣмъ административенъ персоналъ, съ единствената цѣль да сърбизиратъ града и околията и отъ тамъ по-лесно да напредватъ къмъ останалата македонска земя. Прокаранитѣ железно-пѫтни линии въ Македония подъ сръбска власть, сѫщо така, нѣматъ икономическо значение. Тѣ сѫ строени съ стратегически цѣли и не допринасятъ нищо за икономическото издигане на нашата страна. Отъ тѣхъ имаме само единъ резултатъ: че мѣстното население бѣше принудено да работи ангария и съ това да изтощава още повече себе си.

Ние не говоримъ за оназии часть отъ Македония, която е останала въ границитѣ на българското царство, защото всѣки отъ васъ познава економическото положение. Ние сме откѫснати отъ нашитѣ естествени пазари и естествени пристанища. Ние само дишаме морския въздухъ отъ 40-50 клм., но не можемъ да слеземъ къмъ него и да използуваме неговитѣ широки и евтини пѫтища.

Виждате, следователно, драги сънародници, какво значи разпокъсването на Македония за нейния економически животъ. И понеже първитѣ апостоли на македонското освободително движение съзнаваха ясно необходимостьта отъ запазването на македонската териториална цѣлость, и понеже тѣ съзнаваха отлично, че това е невъзможно да се постигне, ако се настоява за присъединяването на Македония къмъ която и да е балканска държава, тѣ избраха най-правилния пѫть и издигнаха идеразумния политически идеалъ – автономията на Македония.

3. Ще кажемъ нѣколко думи и върху причинитѣ отъ чисто македонско естество, които наложиха възприемането на тая политическа програма.

Отъ статистиката, която дадохме въ началото на настоящата си беседа, вие виждате, че Македония не е населена съ еднородно население, нито пъкъ и нѣкоя отдѣлна народность надминава числото на останалитѣ. Ако Балканския полуостровъ е жилище на много народи, Македония отъ своя страна е центъръ, кѫдето сѫ съсредоточени различни части отъ тия народи. Нѣма по-голѣма глупость отъ тая, ко[illegible]лото отъ единъ сръбски ученъ, че на Балканитѣ нѣма мѣсто за короната на Симеона и за тая на Душана. Възможно е на Балканитѣ да настѫпи врѣме, когато не ще има мѣсто за каквито и да сѫ корони. Това е въпросъ на далечното бѫдеще. Но да се мисли както сърбитѣ мислятъ, че тѣ ще успѣятъ да погълнатъ другитѣ народи и да осигурятъ господството само на сръбската нация, то значи да се осѫждатъ Балканитѣ на вечни войни и кръвопролития. Истинския миръ може да настѫпи само чрезъ честното признаване правото на всички народи да живѣятъ свободно и да бѫдатъ господари на своята земя. Истинското разбирателство се състои въ взаимната търпимость и взаимното уважение. Най-красивъ примѣръ за това дадоха македонскитѣ общественици. Тѣ издигнаха единъ лозунгъ, който можеше и трѣбваше да стане общо знаме на всички националности въ борбата имъ срещу турцитѣ. Българитѣ отъ Македония не поискаха присъединението на Македония къмъ България, за да оставятъ другитѣ националности подъ владичеството на чужда за тѣхъ държава. Тѣ съзнаха неудобството за другитѣ отъ едно подобно разрѣшение на Македонския въпросъ, защото то можеше да удовлетвори само българския елементъ и да предизвика реакция въ другитѣ, които взети заедно, не бѣха по-малко отъ него. Обединението на всички народности бѣше върховна необходимость въ борбата им срещу турцитѣ, защото само въ такъвъ случай Македония се явяваше единна срѣдъ свои и чужди и можеше да се радва на поккрѣпата на Балканскитѣ и други държави. Тукъ нѣма да се спираме върху причинитѣ, които предизвикаха борбитѣ между тѣзи народности въ Македония. Знаемъ о родини и подбудителитѣ на сръбската и гръцка пропаганди въ нашата родина, но не можемъ да отречемъ отговорноститѣ, които се криятъ вънъ отъ тѣхъ. Официалната политика на България и дѣлото на върховиститѣ дадоха морално оправдание и на намѣсата на другитѣ две държави. Ние искаме за сега да отхвърлимъ легендата, че съвмѣстния държавенъ животъ между българи, турци, гърци и др. въ Македония билъ нѣкаква фантазия и че тѣ цѣли да останатъ вѣчни и непримирими врагове помежду си. За опровержение на тези идеите достатъчно е да напомнимъ събитията отъ първитѣ мѣсеци на турския хуриетъ - когато младотурцитѣ не бѣха проявили още своята истинска природа. Припомнете си оная атмосфера на търпимость и взаимно уважение между българи, турци, гърци и пр., която създаде краткото врѣме на свободенъ животъ. Въ всички, като че ли, настана съзнанието, че враждитѣ трѣбва да отстъпятъ мѣсто на мирното и културно съревнование и сътрудничество и че всѣки има право да живѣе свободенъ подъ общото небе. А какво би било днесъ при една свободна и самостоятелна Македония, когато даже и сърбоманитѣ въ нашата родина говорятъ за изхвърлянето на шумадийскитѣ цигани и за самоуправление на македонцитѣ ?

Автономията бѣше най-правилното разрѣшение на македонската проблема и отъ нейното съществуване зависеше мира и благоденствието на всички балкански народи. Нещастието на Македония съ неуспѣха да се осъществи тая идея, бѣше нещастие и за цѣлия балкански полуостровъ.

Веднага се поставя въпроса: тая идея - автономията - успѣ ли да получи нѣкакъвъ животъ въ Македония и вънъ отъ нея, или пъкъ остана само една книжна формула, която загина още при нейното създаване?

За да си отговоримъ правилно на той въпросъ, достатъчно е да помислимъ какво бѣше Вътрешната макед. револ. организация. Отъ едно секретно дружество, което обединяваше въ себе си нѣколко [illegible], ВМРО порастна до степеньта на държава въ границата на турската империя. Следователно, отъ книжна формула, която се разглеждаше като идеалъ на секретното дружество, автономията стана знаме за цѣла тайна държава. Растежа на ВМРО бѣше растежъ и на автономията. Въ нейно име организацията събираше селяни и граждани, въ нейно име загинаха десетки хиляди македонски борци. Автономията стана знаме на борческа Македония и около нея се обедини нашия народъ. Но не бѣше само това. Идеята за автономия на Македония се прегърна отъ много държави и обществени фактори и вънъ отъ нашата родина. Тукъ ние ще споменемъ само нѣкои отъ тѣхъ:

а/ Въ срещата станала между руския и английския държавници прѣзъ 1908 год. въ Ревалъ, се говори за автономия и се възприеха реформи, които неминуемо водеха къмъ нея.

б/ Въ тайния договоръ между България и Сърбия отъ 1912 год. изрично се споменава за автономия на Македония. Само ако това е невъзможно, каже се въ договора, пристъпва се къмъ дѣление, съобразно известната карта, която предвижда спорни и безспорни земи за нашата страна.

в/ Презъ врѣме на Лондонскитѣ преговори, водени между балканскитѣ съюзни държави и Турция презъ 1912 - 1913 год., Турция предложи да се създаде автономна область отъ Македония.

г/ Много преди това голѣмия английски държавникъ и човѣколюбецъ Уйлямъ Гладстонъ каза, че Македония трѣбва да принадлежи на македонцитѣ.

д/ Въ програмата на английската работническа партия се говори за автономия на Македония.

е/ Въ устройванитѣ митинги отъ социалистическитѣ партии въ странство се говореше за автономия.

ж/ Въ програмитѣ на нѣкои български политически групи, като радикалната, социалъ-демократическата, земедѣлската и др. се говореше за автономия.

з/ Отдѣлни общественици, като Смитъ и други обща линия на действие между Сърбия и България върху сжщата база.

и/Българската делегация предъ парижката конференция за миръ предложи да се създаде самоуправляваща се държава отъ разпокъсана Македония.

к/Италиянската делегация, въ сжщата конференция, предложи оформяването на Македония подъ сръбска власть въ автономна область.

Идеята за автономия на Македония следователно, не бѣше фантазия на македонската интелегенция. Тя бѣ една реална програма, задъ която застана цѣлъ народъ и която намѣри подкрѣпа въ всички разумни хора. И ако нейното осжществяване се осуети въ миналото, то се дължи не на погрѣшностьта на начертания политически пжть, а на други обстоятелства. Чужди интереси и наши грѣшки станаха причина за днешнитѣ нещастия на Македония. Ние нѣма да се спираме обширно върху този въпросъ, въпреки, че той е единъ отъ най-благодарнитѣ и най-поучителни за разглеждане. Но макаръ и накратко, ние сме длъжни да кажемъ цѣлата истина по него. А тя е слѣдната :

а/Виновници за разкъсване на Македония сж, преди всичко, сж балканскитѣ държавици, които никога не сж работили искренно за нейната автономия. Най-ярко доказателство за това е първата балканска война. Когато територията на европейска Турция се намираше въ съюзнически ржце и когато Турция предлагаше автономия въ Лондонъ, никой не се спре сериозно върху това предложение, а всѣки мислеше за откъсване на по-голѣма часть за себе си.

б/Виновници за днешнитѣ ни нещастия сме и ние македонцитѣ. Онези отъ насъ, които поддържаха върховизма въ миналото и игнорираха идеалитѣ на самото население, тѣ фактически работеха за разпокъсването, а отъ тамъ за поробването на Македония. Станалитѣ събития отъ 1912 год. насамъ сж най-ярко доказателство за това.

Ние не забравяме [illegible] на нѣкои отъ великитѣ сили, но тая отговорность важеше главно до 1912 год. Отъ тая дата разрѣшението на македонския въпросъ остана въ ржцетѣ на съюзницитѣ.

никѣ и тѣхното единство и докѫдѣ отиваше къмъ автономизма - даже да я наложи на всички. За нещастие това не се направи, съ което не се направи нищо и за окончателното омиротворение на балканския полуостровъ.

И ето ни отново разпръснати синове на нашето отечество, борбата за спасяването на което ни налага нашата честь и нашата човѣшка длъжность. Отъ всички срѣди македонцитѣ се обединяватъ въ името на единъ идеалъ: свободна и независима Македония.

Има ли, драги сънародници, нѣкакво противоречие между онова, за което македонцитѣ се борѣха въ миналото и онуй, за което работимъ днесь ? Ние рѣшително заявяваме, че разлика нѣма и че идеитѣ е единъ и сѫщи. И когато нѣкои български общественици ни обвиняватъ, че ние сме издигнали ненавременно искането за независима Македония, тѣ това го правятъ или отъ недоглеждане, или отъ невежество, или отъ заинтересованость. Преди всичко длъжни сме да подчертаемъ, че принципа за независимость на Македония не е подигнатъ за първи пѫть въ Горна-Джумая. Великия съборъ само всенародно потвърди този принципъ. А отдавна той е легналъ въ уставитѣ на всички македонски организации. Въ устава на ВМРО изрично е подчертано, че тя се бори за политическата автономия на цѣлокупна Македония, т.е. за нейната независимость. Въ устава на съюза на македонскитѣ братства въ България се казва, че той "работи по легаленъ пѫть за образуване отъ Македония, въ нейнитѣ исторически и икономически граници, на една независима държава, съ пълни и равни права за народитѣ, които я населяватъ". Сѫщото е съ уставитѣ на емигрантитѣ въ Америка и на останалитѣ македонски организации.

А защо трѣбва да се боримъ за независимость на Македония ? Отговоръ на този въпросъ даватъ всички онѣзи съображения, които се изтъкнаха до сега, за да разберемъ защо нашитѣ предшественици възприеха идеята за автономия. Разлика въ искането на миналото и за нашето искане нѣма. Когато македонцитѣ работеха и умираха за автономията, тѣ вѣрваха това за създаване на една [illegible]

213

ще е ЕДИННА Македония, която по пътя на еволюцията ще да стигне пълната си независимость. Важното бѣше Македония да принадлежи на македонцитѣ - основа, което важи и днесь.

Днесь не говоримъ за автономия, защото Македония е разпокъсана на нѣколко части. Ако Югославия се преустрои на федеративни начала и ако нашитѣ сънародници успѣятъ да се оформятъ въ самоуправляюща се единица въ границитѣ на федеративната държава, нещо, което трѣбва да се желае - това още не значи, че македонския въпросъ въ неговата цѣлость е разрѣшенъ. Защото въпроса за Македония не е само въпросъ за Скопие и Битоля. Той е еднакво въпросъ за Солунъ, Кавала и Петричкия окрѫгъ. Той е въпросъ за обединението на цѣлата македонска земя, което може да стане само въ една свободна и самостоятелна държава. Македонския въпросъ не може да служи като инструментъ за закрѣпването и заякчаването на една балканска държава - въ случая Югославия, защото това не носи миръ въ юго-източна Европа. Македонския въпросъ трѣбва да получи своето окончателно разрѣшение, а чрезъ него и балканската проблема да се освободи отъ най-болезнената си рана. Това може да стане само чрезъ свободата, обединението и независимостьта на Македония, която въ такъвъ случай ще принадлежи еднакво на себе си, както и на другитѣ и ще послужи като елементъ на съединение на всички балкански народи подъ покрива на единъ общъ държавенъ федеративенъ съюзъ.

Хора, които съзнаватъ липсата на разлика между идеала на настоящето и идеала на миналото, често ни питатъ: не смѣтате ли, че новитѣ врѣмена и новото политическо статукво на балканския полуостровъ създадоха и нови условия, които ни налагатъ нови политически задачи. Ние отговаряме: новото политическо статукво донесе по-голѣми размирия въ юго-източна Европа отъ онези, които съществуваха презъ турския режимъ. Тия размирия трѣбва да се премахнатъ. Новото врѣме съ нищо не измѣни силата на онези причини, които наложиха възприемането на автономния принципъ въ миналото-

Между тогавашното врѣме и сегашното има само една разлика. Вѣрно е, че едно отъ международнитѣ условия, което налагаше възприемането на автономната идея – първата причина отъ международенъ характеръ, която изтъкнахме въ настоящата си беседа – не схществува въ схщата ѝ форма. Но още по-вѣрно е, че и днесъ великитѣ сили сх убедени въ нестабилностьта на днешното политическо положение на балканитѣ. Коя отъ великитѣ сили, освенъ Франция въ настояще врѣме, държи за ненакърнимостьта на договоритѣ за миръ отъ 1919 год. Италия е за тѣхната ревизия, Германия и Русия сх противъ тѣхъ, а единствена Англия – като изключимъ Франция – въ собственъ интересъ и главно по съображения за запазване на мира, държи за договоритѣ. Но ревизията ще се наложи, като историческа необходимость и нашъ дългъ е да знаемъ какво искаме за Македония, когато ще дойде този исторически день. Друго искане, освенъ нейната независимость, не може и не бива да схществува. По този въпросъ всички македонци трѣбва да бхдатъ обединени и всички приятели на правдата и свободата трѣбва да работятъ за неговото осхществяване.

Питатъ ни още: има ли Македония условия да схществува като самостоятелна държава ? – Ако е въпросъ за икономически условия, ние говорихме за тѣхъ по-рано. Ако е въпросъ за голѣмината на нейната територия, позволете ни да ви дадемъ следнитѣ сравнения: Македония, която има около 65,000 кв.клм. пространство, е по-голѣма отъ осемь държави въ Европа: Белгия /30,444/, Холандия /34,251/, Дания /43,016/, Швейцария /41,298/, Естония /47,550/, Литва /52810/, Албания /28000/, Люксембургъ 2586 /. Тя е еднакво голѣма съ Летония и Гърция отъ преди войнитѣ. Броя на населението въ Македония надминава този въ Албания, Литва, Летония, Естония, Люксембургъ и е почти еднаквъ съ този въ Норвегия. Македония ще бхде прекрасна самостоятелна държава, съ чудни природни богатства и съ единъ рѣдъкъ морски брѣгъ, който я съединява съ голѣмитѣ свѣтовни търговски пхтища.

Ето, драги сънародници, въ кратце съображенията, които ни каратъ да се боримъ за свободата и независимостьта на Македония. Тая политическа програма трѣбва да стане общъ завѣтъ на всички и никакви сили, каквито чужди помощи да не бхде въ състояние на ни

25

отклони отъ нея. Всички трѣбва да помнимъ грѣшкитѣ отъ миналото и вървейки въ тържеството на правдата, въ непоколебимиятъ духъ на нашиятъ народъ и въ неговата чудна готовность да даде най-скъпи жертви въ името на своето освобождение, нека всички продължимъ борбата. Отъ нея зависи омиротворението на всички балкански народи, единствено отъ нея зависи свободата и независимостьта на Македония.